Год. II — 14 ноемврий 1926 година — Брой 44

ИЗТОКЪ

СЕДМИЧНИКЪ ЗА ОБЩЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ и КУЛТУРА

РЕДАКТОРИ: ТЕОДОРЪ МИЛЕВЪ, Д-ръ К. ГЪЛЖБОВЪ, ЧАВДАРЪ МУТАФОВЪ.

АБОНАМЕНТЪ: За година 100 лв.; за 6 мес. 55 лв.
За чужбина 150 и 80 лв. За учащитѣ се 80 и 40 лв.

Единъ брой 3 лева
Редакция и Администрация, ул. Мария Луиза 45 — София

СЪДЪРЖА:

Д-ръ К. Гължбовъ—Нашитѣ културни задачи. Проф. Б. Филовъ — Старобългарскитѣ миниатюри. Максъ Даутендай — Въ клуба на мандаринитѣ (разказъ). К. Кръстевъ — Поезията и прогресътъ на селото. Антонъ Вилдгансъ — Пѣсень. Д-ръ Ал. Пѣевъ — Новооткрита антична гробница въ Пловдивъ. Д-ръ Д. Тодоровъ — Учебникарска търговия. В. В. Розановъ — Христосъ, иконата и живописьта. Аура — Отломка (изъ „Книга на Любовьта). Разни.

Нашитѣ културни задачи

Не бива поезията и живописьта да правятъ култъ отъ селото, особено когато неговия животъ е толкозъ бѣденъ откъмъ съдържания и форми, колкото живота на нашето село, ала нека не се забравя, че главно въ селото трѣбва да диримъ ония черти на българския животъ, които го отличаватъ отъ живота на други народи. Ние сме селяни и физиономичното въ душата на българина е изразено предимно въ селския животъ. А поезията и живописьта ни, както изобщо изкуството, е длъжно да отрази физиономичното въ българската душа, за да бжде българско. Но то трѣбва да се оглжби въ него, да отиде отвждъ всѣкидневнитѣ му прояви и ни го даде пречистено и приведено въ отношение къмъ човѣшката душа изобщо. Защото изкуството е длъжно да бжде национално и все пакъ общочовѣшко. Едно изкуство, завлѣчено въ тѣсния кржгъ на националното, има значение само за народа, който го е създалъ; то не може да бжде вкладъ въ общата художествена съкровищница. А ние трѣбва да се стремимъ къмъ този идеалъ, и то не само що се отнася до литературата ни, но и до всички културни прояви. Въ досегашното си изолирано положение ние не бива да останемъ, защото рискуваме да загинемъ като народъ. Трѣбва да оглжбимъ националнитѣ си културни прояви до степеньта на общочовѣшкото, ако искаме да придобиемъ международно значение. Тогава чужденцитѣ ще престанатъ да гледатъ на насъ като на колония, ще ни чувствуватъ като ценен елементъ и ще ни скжпятъ. *А ние можемъ да сторимъ това.* Азъ презирамъ ония българи, които считатъ нашия народъ за негоденъ и само хленчатъ. Не съмъ шовинистъ, но не виждамъ защо трѣбва да смѣтаме българина за по-малко способенъ отъ други. Надникнете въ нашия университетъ — вие ще останете очудени отъ способноститѣ на оня голѣмъ брой младежи, който при крайно оскждни средства и лоши условия за научно занимание, събира градиво за бждеща културна България. Неотдавна Ас. Златаровъ ми писа едно колкото хубаво, толкозъ и съдържателно писмо отъ Парижъ. Следъ като говори за живота на голѣмия градъ той добавя: „Но за България тжгувамъ. Не мога безъ нея, не мога! Мисля си за изоставената работа, за своя кабинетъ, за близки въ нея мене хора, за моитѣ студенти. И не ще съжелявамъ, когато ще си тръгна за у насъ. Много нѣщо научихъ тукъ, но най-полезното е, че и ние не сме отъ последнитѣ въ дѣлото на мисъльта. Нѣмаме само материални условия да дадемъ разрастъ на силитѣ си. И въ това е нашата трагедия".

Ние трѣбва да оглжбимъ културнитѣ си прояви до степеньта на общочовѣшкото и пжтьтъ за това е по-голѣмото приобщаване къмъ ценноститѣ на Запада, чиято култура е културата на цѣлото човѣчество, защото доминира надъ всички останали култури, защото, где по-вече, где по-малко, е успѣла да имъ се наложи. Цѣлиятъ ни животъ трѣбва да се превъплоти и приеме съдържанията и формитѣ на западния, *като ги обагри съ своето, българското*, отъ което трѣбва да запазимъ само несъмнено ценното. Нататъкъ вървимъ! Огледайте се: шапката, която носите, чашата, съ която пиете вода, влакътъ, който ви вози, хартията, на която пишете — всичко е отъ Западъ. Отъ Западъ сж и идеитѣ, съ които живѣете. Въ кжсо време ние усвоихме толкозъ много нѣща отъ Западъ, че е немислимо да не усвоимъ и останалото. И то ще бжде усвоено — дори ако му се противопоставяме. Наша сждба е да бждемъ европеизирани и само човѣкъ заслѣпенъ може да отрича това. Западната култура се наложи на страни отвждъ океанитѣ като Япония — тя не ще остави да дремятъ народитѣ по кюшетата на Европа. Ще ни залѣе съ своята свѣтлина, ще ни събуди за животъ — непременно! Има неотмѣнности въ живота, съ които трѣбва да се примиримъ и една отъ тѣхъ е, че ще бждемъ *европеизирани.* Да не си въобразяваме, че можемъ да създадемъ автохтонна култура, защото редица причини не ще ни позволятъ това, както не сж позволили на други много по-голѣми народи отъ насъ. Нека прочее се европеизираме драговолно, съзнателно, а не както до сега слѣпо, подхвърлени на единъ процесъ, за който не сме си давали смѣтка. Преимуществото отъ съзнателното европеизиране е тамъ, че ще можемъ да го напжтваме, ако не е изцѣло, то поне отчасти: да се противопоставяме на влияния, които могатъ да спънатъ развитието ни — да запазимъ отъ затриване цѣннитѣ и физиономични черти въ нашия животъ, въ нашитѣ културни прояви. Само при едно съзнателно подхвърляне на европеизирането ще бждемъ въ състояние да си изработимъ постепено липсващия *критерий за ценното и физиономичното въ нашия животъ*, въ нашитѣ културни прояви, заслужващо да бжде запазено отъ похищението на западното.

Ние, хората отъ „Стрелецъ" нѣмаме още този критерий, както го нѣма и никой другъ, ала ние ще ратуваме за неговото постепено изработване като въвлечемъ нашата мислеща младежь въ сферата на културноисторическитѣ въпроси, безъ чието уясняване не можемъ да имаме погледъ и върху литературата ни. Докато нашитѣ списания ограждатъ литературния ни животъ съ китайскитѣ стени на единъ тѣснограждъ естетизъмъ, отживѣлъ времето си, увѣхналъ като ланититѣ на стара мома, ние искаме да бждемъ писателитѣ на новото време: искаме литературата да бжде близо до живота и неговитѣ голѣми въпроси — слагаме затова единъ тежъкъ акцентъ върху културно историческитѣ проблеми. Българскиятъ писатель е длъженъ да си даде смѣтка каква насока трѣбва да следва литературата ни, а това той ще успѣе да стори, само ако се замисли и върху посокитѣ изобщо на културния ни животъ. И той трѣбва да разбере, че европеизирането е повеля на здравия разумъ и да се стреми къмъ него — да бжде неговъ апостолъ. Българскиятъ писатель може да изиграе важна роля въ процеса на европеизирането, като бжде проводникъ на културнитѣ идеи и чувства, съ които живѣе човѣкътъ на Запада. Вѣрно е, че нашиятъ народъ, състоящъ се въ грамадното си множество отъ селяни, се нуждае отъ материална култура: хигиенични жилища, чисти улици, организирана медицинска помощь и пр., ала той се нуждае и отъ духовна. — Духовната култура ще му даде училището — ще му я даде и писателя, понеже подъ духовна култура ние не разбираме само онова, което се изучава въ училището, а приобщаването съ идеитѣ и чувствата на Запада. Литературата, както изкуството изобщо, е едно мощно средство за облагородяването на човѣка и то трѣбва да изиграе своята роля и у насъ. Ние не смѣтаме, че преди да се насажда духовна култура, трѣбва да се работи за създаването на материална. Нуждна е успоредна работа и въ едната и въ другата насока защото духовната култура е немислима безъ материалната, както и обратно.

Д-ръ К. Гължбовъ

Миниатюра отъ българския ржкописъ на Манасиевата Хроника въ Ватиканската Библиотека. Князъ Крумъ преследва византийския императоръ Лъвъ Арменеца.

Старобългарскитѣ миниатюри

Проф. Б. Филовъ

Колкото и да сж оскждни художественитѣ паметници на нашето минало, ние все още не сме направили почти нищо, за да съберемъ и проучимъ поне тѣзи отъ тѣхъ, които сж запазени до днешно време, та да подготвимъ по този начинъ написването на историята на старобългарското изкуство. Това нѣщо важи за всички области на нашето художествено творчество. Обаче въ особно голѣма степень то важи по отношение на старобългарската миниатюра.

Тъкмо за тази область ние притежаваме сравнително твърде богатъ материалъ, който остава все още неизползуванъ. Главната причина за това нѣщо се заключава безспорно въ обстоятелството, че най-важнитѣ паметници на старобългарската миниатюрна живопись се намиратъ днесъ вънъ отъ България. Наистина, и у насъ се пазятъ на много мѣста ржкописи, които съдържатъ ценни единични миниатюри. Обаче цѣлиятъ този материалъ по своето значение остава далеко задъ богатитѣ миниатюрни серии, които намираме въ нѣкои български ржкописи въ чужбина.

Между тѣзи паметници на първо мѣсто трѣбва да се постави известниятъ ржкописъ въ Ватиканската библиотека, който съдържа българския преводъ въ проза на стихотворната „Хроника" на Константина Манасия (византийски писатель отъ първата половина на XII вѣкъ). Освенъ текста на Хрониката, ржкописътъ съдържа още и доста „прибавки", които липсватъ въ гръцкия оригиналъ и които въ повечето случаи се отнасятъ до събития изъ българската история. Ржкописътъ е украсенъ съ 69 миниатюри, които илюстрираръ отчасти текста на Хрониката, отчасти прибавки-

тѣ изъ българската история. Ватиканскиятъ ржкописъ датира отъ времето на Иванъ Александра и е билъ писанъ, както това може да се счита сега за окончателно установено, не по-късно отъ 1344/45 година. Неговитѣ миниатюри се явяватъ следователно като извънредно важни документи за старобългарската живопись отъ XIV вѣкъ, и то специално за историческата живопись отъ тази епоха, за която ние днесъ не разполагаме съ никакви други данни.

На второ мѣсто трѣбва да се спомене евангелието на Иванъ Александра въ Лондонъ, което е било писано за този царь въ 1356 година отъ нѣкой си монахъ Симеонъ. Това евангелие се е намирало по-рано въ Атонския монастиръ Св. Павелъ. Въ 1837 година то е било купено отъ известния английски колекционеръ лордъ Робертъ Кърцонъ, който го е пренесълъ въ Лондонъ. Едва отъ нѣколко години насамъ ржкописътъ, който е известенъ по името на своя по-раншенъ притежатель и като „Кърцоново евангелие", мина въ притежание на Британския музей. Евангелието на Ив. Александра принадлежи изобщо къмъ най-хубавитѣ ржкописи отъ XIV вѣкъ и съответно съ това въ залата за излагане на ржкописи въ Британския музей нему е отредено особно почетно мѣсто. То е украсено съ 352 великолепни миниатюри, между които се намиратъ и портретитѣ на Иванъ Александра и на членоветѣ на неговата фамилия. Наистина, миниатюритѣ отъ евангелието на Ив. Александра, които възпроизвеждатъ почти изключително сюжети отъ свещенното писание и сж копирани споредъ по-стари оригинали, не могатъ да се сравнятъ по своя исторически интересъ съ миниатюритѣ отъ Ватиканския ржкописъ Обаче тѣ иматъ това голѣмо преимущество, че сж отлично запазени, а освенъ това и по своитѣ художествени достоинства тѣ превъзхождатъ значително миниатюритѣ отъ Хрониката на Манасия.

Най-после остава да споменемъ, като трети особно важенъ паметникъ на старобългарската миниатюрна живопись, българскиятъ псалтиръ отъ Историческия музей въ Москва, който датира отъ втората половина на XIV вѣкъ. И този ржкописъ съдържа цѣла редица добре запазени миниатюри, върху които за жалость почти нищо не е писано и които по тази причина сж твърде малко познати.

Като се има предъ видъ, какво огромно и изключително значение има изобщо миниатюрната живопись за средновѣковното изкуство на цѣлия християнски Изтокъ, то очевидно е, каква ярка свѣтлина ще се хвърли и върху старобългарското изкуство, ако единъ день изброенитѣ по-горе миниатюри бждатъ обнародвани и проучени като паметници на нашето художествено творчество. Обаче обнародването на подобенъ материалъ, ако се спазватъ съвременнитѣ научни изисквания, представя голѣми технически пречки, които могатъ да се преодолѣятъ само съ значителни парични средства. Въ случая се налагатъ жертви, чиято необходимость малцина у насъ биха преценили, както трѣбва.

За сега предстои да бждатъ обнародвани въ най-близо бждаще само миниатюритѣ на Манасиевата хроника отъ Ватиканската библиотека. Наистина, безъ да може да се съпостави и останалия сравнителенъ материалъ, не всички проблеми, които засѣгатъ старобългарската миниатюрна живопись, ще могатъ възъ основа само на тѣхъ да добиятъ своето правилно освѣтление. При все това тѣзи миниатюри ни даватъ възможность да установимъ редица факти, които иматъ важно значение. Така напр. тѣ съдържатъ ясни указания, отъ които се вижда, че тѣ сж били работени отъ български майстори и то вѣроятно въ самото Търново, при двора на Ив. Александра. За по-голѣмата часть отъ миниатюритѣ тѣзи майстори сж се ползували отъ по-стари готови образци. Обаче въ нѣкои случаи тѣ сж създали и самостоятелни произведения, изработени специално за тоя ржкописъ. Такива сж предимно голѣмитѣ миниатюри, рисувани върху цѣли страници, които служатъ като главно украшение на ржкописа.

Не по-малко важни сж Ватиканскитѣ миниатюри и за изяснение на въпроса за влиянието на византийскитѣ миниатюри върху старобългарскитѣ. Не ще съмнение, че това влияние е било твърде силно. Обаче тъкмо Ватиканскитѣ миниатюри показватъ, че българскитѣ майстори не сж подражавали автоматически византийскитѣ образци, но че тѣ сж влагали въ своята работа и свои лични схващания, като сж се влияли и отъ окржжаващата ги тогавашна българска действителность. По такъвъ начинъ тѣхнитѣ произведения добиватъ особенъ националенъ характеръ, който ги отличава отъ съвременнитѣ тѣмъ византийски миниатюри.

Изобщо, ако се вземе предъ видъ цѣлиятъ известенъ днесъ материалъ, ще трѣбва да се приеме, че въ Търново въ времето на Иванъ Александра е сжществувала особна българска миниатюрна школа, на чиято именно дейность се дължатъ запазенитѣ днесъ български ржкописи съ миниатюри отъ тази епоха. Появяването и развитието на тази школа стои безъ съмнение въ найтѣсна връзка съ засилената къмъ срѣдата на XIV вѣкъ литературна дейность въ България, която е намѣрила мощенъ покровитель въ лицето на Ив. Александра. Запазенитѣ до днесъ миниатюри отъ тази епоха, които сж главнитѣ наши източници за старобългарската миниатюрна живопись, се явяватъ следователно като единъ отъ резултатитѣ на последния културенъ подемъ, който България е преживѣвала преди падането си подъ турско владичество.

Италиянското списание la Tiera Letteraria е отправило едно отворено писмо до Миланскиятъ комисаръ и и Римскиятъ губернаторъ въ което ги подканя да назоватъ нѣкой улици на двата града съ имена на писатели и артисти умряли презъ войната.

Поезията и прогресътъ на селото

Въпросътъ за селото е на мода. Мнозина схващатъ ясно, че усиленията поривъ на селянина къмъ благоденствие и просвѣта, би означавалъ действително издигане на нашето племе, тъй като, въ грамадното си болшинство, то е селячество. Талантливитѣ ни хора на науката, изкуството, политиката, сж единици — една десета отъ българитѣ носятъ граждански дрехи — а останалото е селяни. И дори, имената на първитѣ да гърмятъ по свѣта, *българскиятъ народъ* си остава тъмна и инертна селска маса, отъ която преднитѣ ѝ хора се интересуватъ само въ пазаренъ день и преди изборитѣ.

Наистина, една малка класа, любовно обръща очи къмъ нашето село. Това сж поетътъ и художникътъ. Въ българската поезия все повече почватъ да се чуватъ отгласитѣ на проститѣ и идилични селски чувства, а новата ни живопись не може да създаде едно табло, безъ силуета на селската стрѣха и безъ народната шевица. Творцитѣ ни зоватъ къмъ мистичното величие на оросенитѣ съ потъ черни угари и къмъ неразмътената отъ „декаденство" селска простота.

Това схващане иска да влѣе, може би, нови, плодотворни сили въ нашето издребняло изкуство. Не ни е тукъ цельта да посочваме естетичната несъстоятелность на това движение, което иска да изкупи творческитѣ задачи съ евтинъ битовъ реализмъ и тѣсно родолюбиви чувства. По-важно е, че фактически, човѣшки, това мироотношение е погрѣшно. Да се славослови *селото* и да се вмѣняватъ въ жизненъ скрижалъ неговитѣ прелести, значи да се гледа на живота отъ стола на праздното стихоплетство.

Може би е кокетно да се издигатъ лозунги за едно примитивно, неподправено битие, но, който е виждалъ отблизо селския животъ, знае колко пресилено е да се каже, че селянина *живѣе*. Достатъчно е човѣкъ да надникне въ инсценирания интерньоръ на българска селска кжща — за да се ужаси отъ нищожната разлика, която сжществува между живота на нашия селянинъ и тоя на надколнитѣ жители въ предисторично време.

Тия милиони, нещастни, мъртви души — чакатъ своя вдъхновенъ Месия. — Но той не е поетътъ, не е и художникътъ, толкозъ повече, че любовьта на нашия творецъ къмъ селския животъ е само единъ фалшивъ символъ на дълбоката философска идея за духовно опростотворяване на живота. Върху престилкитѣ на нашитѣ селянки и въ пѣснитѣ имъ, може да има интересни мотиви за пресъздаване отъ страна на художника и поета, но тѣ не озаряватъ съ никакъвъ върховенъ блѣнъ живота на тия първобитни хора, които спятъ върху непочистени съ години козеци, гърбъ до гърбъ съ домашния добитъкъ.

Голѣмото, цѣлокупно обновление на България ще бжде, не въ създаването на дирекция на изкуствата, а въ вливането на лжчъ човѣшка свѣтлина въ селото. Нашето село иска бърза и енергична просвѣта: не поезия и картини. Само съ американизирането на селото ни, може да процъвти нашиятъ народъ, тъй като селскитѣ ржце сж, върху които лежи нашето благоденствие. Никакъвъ материаленъ и духовенъ подемъ е немислимъ, докато не бжде отразенъ отъ една съзнателна, целокупна селска маса, която съставя болшинството на нашия народъ.

Но, прогресътъ на българското село не се нуждае отъ „експресионистични" или „примитивистични" стихотворения и картини. Нуждно е, оная интелигенция, която по стъгдитѣ плаче за селото — а преди всичко оная селска младежь, която отъ прогимназията напуща селото завинаги — да се върне и съ апостолска любовь заживѣе въ роднитѣ си мѣста. И лозунгътъ на тая интелигенция не трѣбва да бжде „Назадъ къмъ селото", а „Напредъ къмъ единъ човѣченъ и материално организиранъ животъ". Когато машината и радиото направятъ отъ селото и колибитѣ градове въ миниатюръ, — тогава само може да се говори за културность на нашия народъ. И до тогава, прогресътъ и идеитѣ на градътъ ще бждатъ само капка въ морето.

Кирилъ Кръстевъ

Новооткрита антична гробница въ Пловдивъ

Известно е, че Пловдивъ е едно отъ най-старитѣ селища въ България. Неговитѣ живописни тепета, край които протича пълноводната рѣка Марица, още отъ най-дълбока древность сж привличали човѣка, който на тѣхъ се е чувствувалъ най-добрѣ запазенъ отъ многобройнитѣ си неприятели звѣрове и природни стихии. Въ аналитѣ на историята той влиза отъ 342 год. преди Р. Хр., когато царъ Филипъ II Македонски завладява Тракия и на три отъ тепетата изгражда акропола на стария Филипополисъ. Отъ тогава и до днесъ Пловдивъ играе видна роля въ сждбата на балканскитѣ народи. Затова не ни очудва, че въ недрата му се намиратъ и постоянно се откриватъ ценни археологически паметници, свидетелствуващи за едно бурно и славно многовѣковно минало.

Къмъ средата на м. Октомврий, т. г. при разкопаването на основитѣ за новострояще се здание на ул. „Гр. Игнатиевъ", работницитѣ попаднаха на една антична гробница, която представлява голѣмъ наученъ интересъ. Тя се намира на около 3 метра подъ сегашното ниво на земята и е градена съ четвъртити римски тухли, камъни и хоросанъ, а отгоре е покрита съ две широки каменни плочи. Отъ вътре има размери: дължина 2 м. широчина 1.05 м и височина 1,25 м. Отъ долу е постлана съ печени римски тухли. Измазана е гладко съ варъ и е ориентирана не както обикновено отъ западъ къмъ изтокъ, а отъ югъ къмъ северъ.

Четиритѣ вътрешни стени сж рисувани съ разноцвѣтни фрески отъ опитенъ,

---

Въ клуба на мандаринитѣ

разказъ отъ Максъ Даутендай

Лай-Фуче, единъ отъ най-младитѣ и най-виднитѣ мандарини на Шанъ-Хай, бѣ роденъ въ единъ и сжщи день съ младия китайски императоръ: въ сжщия часъ, въ сжщата минута, и неговия хороскопъ, прогласенъ отъ астролозитѣ, съвпадаше по единъ страненъ начинъ съ императорския хороскопъ. Ала това не знаеше никой, освенъ Лай-Фуче и приятеля му Те-По, астролога, и мандарина не говорѣше съ никого за него, освенъ съ Те-По. Императрицата-вдовица, която царуваше тогава вмѣсто обявения завинаги малолѣтенъ императоръ, би намразила веднага Лай-Фуче зарадъ хороскопа му и би се страхувала отъ него, както мразеше и се плашеше отъ младия императоръ. Единъ следъ обѣдъ мандарина покани своя приятель астролога въ шанхайския клубъ на мандаринитѣ. Часътъ на срещата бѣ твърде необикновенъ.

Те-По се очуди. Той погледна разположението на звездитѣ върху своитѣ звездни карти и се сепна; той видя, че днесъ грози смъртъ неговия приятель. Скорпионътъ влизаше въ дома на планетата Юпитеръ, а тази планета бѣ заобиколена изключително отъ смъртоносни звезди и никакво спасение не можеше да се очаква отъ нѣкоя друга звезда. Те-По размисляше още върху разположението на звездитѣ, когато чу отъ вънъ музика и тъпани; той навлече синята си копринена дреха надъ лилавокоприненитѣ си долни дрехи и се излегна въ жълтата носилка, която му бѣ пратилъ мандарина.

Осемъ носачи, войници, барабанчици и херолди тичаха заедно съ дългото шествие изъ криволичещитѣ улици на Шанъ-Хай. Тѣ минаха презъ художествената улица край редицата будки, кждето художницитѣ сѣдяха задъ бѣлитѣ оризови картони; картини изпълваха будкитѣ като дълги бѣли знамена отъ пода до тавана. И Те-По помисли въ себе си: живота на този свѣтъ е като будка съ картини. Всѣки окачва въ сърдцето си редица възпоменателни картини, като тѣзи художници тукъ, и образитѣ се клатушкатъ предъ очитѣ му като оризенитѣ картони въ вѣтъра, докато навѣки затвори очитѣ си. Не можемъ взе дори два-три образа съ себе си въ царството на смъртьта; оставатъ и картинитѣ като умре художника.

Носилката спрѣ предъ тѣсния входъ до стената на мандаринския клубъ въ единъ отъ най-тѣснитѣ шанхайски квартали. Аристократитѣ на града опредѣлятъ своитѣ срѣщи въ клуба на мандаринитѣ. Клубътъ се състои отъ градина изпълнена съ изкуствени скали; отворени и затворени вили изградени отъ червено лакирано дърво стоятъ върху малкитѣ изкуствени планини, между цвѣтя и изкуствени езера. Като огромни лодки изпълнятъ небето извититѣ, сиви покриви на кжщитѣ въ грижливо разпредѣления хаосъ на тѣсната градина. Съпроводенъ отъ кланящитѣ се слуги, Те-По влезе презъ незначителната улична врата. Отъ лѣвата страна се намира отворената зала на домашния олтаръ: позлатени дървени стени ограждатъ отъ три страни единъ грамаденъ златенъ образъ на Буда. Четвъртата страна е отворена къмъ другата зала. Една дълга маса изпълнена съ жертвени храни, като въ нѣкакъвъ бюфетъ на гарата, стои винаги на показъ, заобиколена отъ всички страни съ горящи свещи. Те-По забѣляза, че жертвената маса днесъ е особено богата съ свинско печено, опърлени и димящи гжски и кокошки. Миризътъ на масла отъ олтара му се стори като изпарения отъ кухня. Те-По разбра, че сигурно неговия приятель, мандарина, предчувствува несъзнателно смъртьта си и затова е приготвилъ тѣзи жертвени храни.

Градината блестѣше въ майска зеленина въ синия следъ-обѣдъ. Не повисоки отъ човѣшки ръстъ стоятъ надъ езерата червенитѣ балюстради на дървенитѣ вили. Малки каменни стжпала водятъ нагоре презъ грамадата отъ изкуствено изрѣзани и издълбани скали. Цѣлиятъ дворъ, изпълненъ съ планини, нѣма повече отъ петдесеть крачки ширина. Ала вилитѣ върху възвишенията закриватъ тъй изкусно съ своитѣ извити покриви високата стена, която загражда двора, че се чувствувашъ като въ нѣкакъвъ хаосъ отъ скали, километри дълъгъ и широкъ. Намѣста нѣкоя стена се провира презъ хаоса съ своята гипсова и червено боядисана змейска глава, и езерата лежатъ като тъмни пропасти притиснати между изкуственитѣ планини; въ черната вода се отразяватъ златнитѣ капчуци, червенитѣ балюстради, зеленитѣ майски листа и високата тръстика. Мандаринътъ Лай-Фуче прие своя приятель въ павильона срещу залата за домашния олтаръ. Макаръ че двамата бѣха дългогодишни приятели, тѣ се поклониха почитателно единъ другиму споредъ китайския обичай, сѣкашъ току що се бѣха запознали. Тѣ се усмихваха постоянно, безъ да издаваха

добъръ художникъ. Южната стена е заета отъ фигурата на една жена, въ цѣлъ ржстъ, облечена въ зелена тога, която държи предъ себе си подносъ (блюдо) съ хлѣбъ и грозде. Лицето ѝ е доста детайлно работено съ червена боя, то е продълговато, изглежда охранено и е добре нюансирано. Отъ горе и отъ страни на фигурата, поставена въ рисувана рамка, се спуща цвѣтна гирлянда. На източната стена въ южната половина е нарисувана една мжжка фигура пакъ въ цѣль ржстъ, както и другата, но въ червена тога, и държи предъ себе си риба (шаранъ). По къмъ северъ на тази стена има една четвъртита ниша (дулапче) отвътре измазано съ варъ и украсено съ нарисувани цвѣтя. На това дулапче ние намѣрихме прахъ отъ нѣкаква изгнила материя и 32 металически (желѣзни) гвоздейчета или копчета, силно окислени. Вѣроятно тамъ е имало поставена нѣкаква дреха съ металически апликации, които отъ влагата почти сж изгубили нѣкогашната си форма. Подъ това дулапче е нарисувана една птица прилична на гължбъ, обърната на северъ. Срещуположно на мжжката фигура и въ сжщитѣ размѣри на западната стена е нарисувана е д на женска фигура въ бѣла тога, пакъ оградена съ рамка и гирлянда. Вѣроятно и тя държи въ ржцетѣ си нѣщо, но на това мѣсто мазилката е силно повредена и отчасти откъртена, та не може да се познае какво.

Къмъ средата на западната стена има едно дулапче, подобно на това въ което намѣрихме ржждясалитѣ желѣзни гвоздейчета, а северно отъ него има нарисувана домашна сцена (угощение), представляваща две фигури върху одъръ, едната седнала, а другата прилегнала, но и дветѣ силно избѣлѣли. Подобни изображения намираме много често представени върху надгробни паметници отъ класическата епоха.

На северната стена има сжщо нарисувана една фигура, съ дѣсна ржка издигната нагоре, а лѣвата спусната, обаче, цвѣтоветѣ ѝ сж много избѣлѣли, та не се различаватъ други подробности. Сравнително най-добрѣ сж запазени боитѣ на една широка разноцвѣтна ивица прекарана околовръстъ на горния край на гробницата. Отъ тази разноцвѣтна лента може да се сжди за голѣмата цвѣтна гама, съ която си е служилъ художника. Въ това сравнително малко пространство той ни е нарисувалъ шесть човѣшки фигури, единъ гължбъ (или райска птица) и една риба, както и множество други предмети и украшения, заимствувани отъ растителното царство. Доколкото ни е известно, тази е най-богато украсената съ рисунки и най-оригиналната антична гробница, открита до сега въ България.

При откриването на гробницата съобщиха, че тя била празна. Обаче въ последствие се узна, че вътре е намѣренъ единъ кржгълъ желѣзенъ силно окиселенъ предметъ съ диаметъръ около 20 с. м., който се оказа антично металическо огледало съ дръжка, и то е прибрано въ Пловд. народенъ музей. Въ пръстьта на дъното на гробницата имаше разхвърлени човѣшки кости, но глава не се намѣри. Тамъ по-късно г. Ем. Брумати намѣри две златни обици, единъ златенъ пръстенъ безъ камъка, единъ златенъ листъ на който е имало нѣкакъвъ надписъ, нѣколко златни зрънца отъ огърлица, една бронзова позлатена фибула (безопасна карфица) отъ римската епоха, късчета отъ боя, съ която е работилъ художника на фрескитѣ и нѣколко стари гвоздеи, вѣроятно отъ ковчега. Това показва, че гробницата е ограбвана. Все пакъ отъ намѣреното става ясно, че тамъ е била погребана нѣкоя знатна патрицианка, въ всѣки случай богата пловдивска гражданка.

За съжаление, по стенитѣ не се оказаха никакви надписи, отъ които бихме могли да сждимъ по точно за епохата презъ която гробницата е била съградена и нарисувана. Нѣма нийде и очертанието на християнския кръстъ, емблемата на християнската религия. При все това, може да се приеме, че гробницата е християнска отъ ранно-християнската епоха, и трѣбва да я отнесемъ къмъ IV—V вѣкъ следъ Р. Хр. Тритѣ фигури на южната страна на гроба сж нарисувани като че ли бодърствуватъ надъ главата на мъртвеца. Тази на северната стена като че държи речь. Тѣ представляватъ прехода между езическата традиция и християнскитѣ светци, на които по-късно около главитѣ се поставятъ ореоли. Домашната сцена, изрисувана на западната стена, къмъ краката на мъртвеца, е сжщо единъ остатъкъ отъ езичеството. А че гробницата е християнска, се сжди отъ изображението на хлѣбъ и грозде, отъ рибата и отъ гължба.

Художника Цанко Лавреновъ сега най-грижливо копира рисункитѣ по стенитѣ на гробницата, асистента Хр. Пѣевъ е направилъ точни измѣрвания, а наши учени археолози вече внимателно я разгледаха и тепърва ще я проучатъ всестранно. Както се научаваме, тази антична гробница ще бжде грижливо запушена отгоре и циментирана, за да се запази въ този си видъ за иднитѣ поколения или ще бжде пренесена на части въ Народния Музей.

До гробницата на едно голѣмо пространство около нея се оказа единъ дебелъ слой тъмночервенъ хоросанъ, като настилка за подъ, изравненъ съ горния край на гробницата, но по съставъ не еднакъвъ съ хоросанътъ, употребяванъ при градежа на гробницата. Тъмночервения хоросанъ е характеренъ за византийската епоха, когато вѣроятно около гробътъ е била построена нѣкаква сграда, може би църква или параклисъ. Тази гробница и тогава е привличала вниманието на вѣрующитѣ.

На около 2 метра северно отъ гробницата съ посока отъ изтокъ къмъ западъ е откритъ единъ старъ пжть широкъ 5·50 метра, съ оргинална настилка отъ огромни каменни блокове. Всѣки единъ отъ тези каменни блокове е изгладенъ отгоре и издяланъ отъ страни, така че плътно се допира до съседнитѣ блокове. За да не се измѣстватъ тѣзи голѣми каменни блокове, нѣкои достигащи 1 до 2 метра дължина, отдолу сж закрѣпени съ стена. Като ги гледа човѣкъ и ги сравнява съ блокчетата, съ които сега се настилатъ улицитѣ, не може да не се очуди на широкия размахъ, съ който сж строили нѣкога. Този друмъ вѣроятно е часть отъ голѣмата съобщителна артерия, която още отъ римската епоха е свързвала Цариградъ и Бѣло Море съ западна Европа. Гробницата е като чели по стара отъ него, защото е на по-голѣма дълбочина въ земята. Пжтя е може би дѣло на византийското строителство, и сигурно по него сж минавали побѣдоноснитѣ войски на царъ Калояна, когато въ 1205 година отъ Одринъ сж идвали тукъ да прогонятъ кръстоносцитѣ.

Д-ръ Ал. Пѣевъ

Пѣсень

(Преводъ)

Защо ли въ тоя чужди свѣтъ
Живѣе бѣдното момиче?
Само, презирано отвредъ,
На що сждбата го обрича?

Макаръ и съ гъвкава снага,
Съсъ него всѣки си играе —
И само болка и тжга,
И нивга радость то не знае.

Но тая нощь — какъвъ юнакъ
Дойде — на сънѣ ме погледна —
Погледна ме смиренъ и благъ —
И влезе въ стаята ми бѣдна.

О, той не бѣ дошелъ така,
Катъ всички други — да обиди:
На мойта сиротна ржка
Блестѣше свадбена халка,
Когато си отиде.

•

Антонъ Вилдгансъ

Учебникарска търговия

Напоследъкъ започна твърде много да се пише изъ вестницитѣ за „учебникарската напасть.“ Г. г. проф. Ал. Балабановъ (вж. „Развигоръ“, последния брой), Н. Г. Данчовъ (вижъ статията въ сжщия брой на в. „Развигоръ“) засегнаха тоя въпросъ въ болната му страна: а и други частично го изнесоха по-рано въ нѣкои изъ вестницитѣ.

Въпросътъ, наистина, е сериозенъ — по-сериозенъ отколкото обикновено се мисли — затова той заслужава по-обстойно разглеждане. Защото тукъ се касае за единъ културенъ въпросъ par excelence. Касае се за учебника — едно мощно срѣдство, което се дава въ ржцетѣ на ученика — утрешния гражданинъ на обществото.

Преди 20-30 години съставянето на учебници у насъ бѣ една високоблагородна и културна работа. Не всѣки се смѣташе за призванъ да пише учебници. И тогава ние всички сме гледали на учебника като на свещенна книга. А авторитѣ на учебницитѣ сме ги боготворѣли като сжщински културтрегери. Днесъ положението е измѣнено сжществено. Особено следъ войнитѣ. Отъ чисто културно дѣло учебникарството се превърна въ търговия. Вследствие на обстоятелството, че животътъ стана много тежъкъ, повечето отъ съставителитѣ на учебници започнаха да гледатъ на тая си работа като на *професия, отъ която трѣбва да има доходъ*. И наистина, тѣ не се излъгаха въ смѣткитѣ си, защото отъ учебници се печелѣха и се печелятъ добри пари... Ние познаваме много учебникари, които си съградиха красиви кжщи въ София и другаде. Насърчени отъ тоя си търговски успѣхъ, учебникаритѣ се впуснаха още по-енергично въ своята область. И мнозина други, виждайки *търговскитѣ успѣхи* на това занятие, започнаха да „съставятъ“ учебници. И днесъ положението е достигнало до тамъ, че числото на учебникаритѣ, на „съставителитѣ“ на учебници, въ малка България просто не може да се прочете: всѣка година на сцената се явяватъ нови учебникари съ „нови“ и „по-нови“ учебници. Не малка роля въ тая область се пада и на книгоиздателитѣ. Вследствие на факта, че книгоиздателствата у насъ на чисто прочетни книги не виреятъ, повечето отъ иначе реномиранитѣ книгоиздатели се втурнаха да издаватъ учебници, като за тая цель се стараяха да търсятъ „съставителитѣ“ на учебници. И ако не мо-

---

грижитѣ си, и си казваха хубави слова, стихове или благонамѣрни думи.

„Синиятъ въздухъ не е ли благодѣяние на небето къмъ земята!“ прошепна мандарина и почти изпѣ множеството ьо-звукове на китайския езикъ. Неговия приятель Те-По му отговори сжщо тъй: „И не е ли въздуха царството на пойнитѣ птици, на змейьоветѣ и мислитѣ! Нека пойнитѣ птици изпъдятъ днесъ всички змеьове отъ въздуха и нека съ пѣсни се състезаватъ съ мислитѣ ти!“ Мандаринътъ покани съ поклони своя приятель къмъ полираната съ черно опиумна скамейка, която се издигаше като низъкъ четверожгъленъ подиумъ въ дълбочината на павильона. Двамата господа се разположиха върху две тънки, медночервени, копринени възглавници и дигнаха нозетѣ си нагоре. Мандаринътъ плѣсна съ ржце. Влезе единъ слуга, съ дълга небесносиня риза, която достигаше почти до земята и постави до всѣкиго приборъ съ чай и сладкиши съ бадеми. Господата вдигнаха пълнитѣ си чаши, поздравиха се и всѣки извади предпазливо съ порцелановия капакъ сѣноподобния чай, който плуваше вжтре и сръбна плахо отъ горещия, зеленикавъ сокъ на чая. Втори слуга бѣ донесълъ презъ това време една малка сребърна спиртна лампичка, постави я между господата и имъ поднесе две дълги лули за опиумъ, изработени отъ слонова кость. Двамата господа запалиха отъ пламъка малкитѣ опиумни топчици, които бѣха поставени въ лулитѣ и бавно поеха нѣколко дъха опиумъ; лулитѣ, които пушеха господата бѣха само опрѣснителни, а не за сънь. Тѣ подадоха обратно лулитѣ си на слугитѣ, и долу въ градината се показаха главитѣ на две десетгодишни м о м и ч е т а и лицето на една бледна жена. Жената бѣ облечена въ тъмносиня, почти черна коприна, а момичетата въ ясносиня, като слугитѣ.

Слугитѣ важно и внимателно поведоха малкитѣ дами по скалиститѣ стжпала. Тритѣ женски сжщества имаха изкуствено умалени крачка и влѣзоха, стжпвайки като козлета. Тѣхнитѣ зеленокоприненн обувки имаха бѣлъ токъ по средата на стжпалото, и тѣ балансираха като съ кокили.

Тритѣ дами бѣха малко закжснѣли и сигурно се опасяваха отъ немилостьта на мандарина. Ала той ги посрѣщна съ радостни словеса: „Донесълъ ли е днесъ езикъ ти най-добритѣ си крила?“ попита мандарина тъмнооблечената жена. Тя се кланяше непрекжснато, треперяща и усмихваща се, косата ѝ бѣ силно пригладена и вчесана на пжть, и гладка като черенъ лакъ. Това бѣ Ми-Лее, пѣвицата на рапсодии, която, при угощения въ клуба на мандаринитѣ, изнасяше стари с к а з а н и я и епопеи. Лицето ѝ бледнѣеше все повече, при всѣки поклонъ — и въ сумрачния павильонъ то приличаше на нѣкакъвъ сребъренъ предметъ, който блѣсти и на сѣнка.

Сетне бледата Ми-Лее седна на едно малко столче, а дветѣ момичета се разположиха до краката ѝ при струнитѣ инструменти, които бѣха донесли слугитѣ. Ми-Лее се изкашля и даде знакъ на девойчетата съ малката си бѣла кърпичка. Тѣ дръпнаха струнитѣ — сѣкашъ звъннаха множество чаши — и отъ пръститѣ имъ се разлѣха звукове въ въздуха, като че ли зумтѣха и бръмчаха хиляди бръмбари. Бръмчащата и съскаща музика изпълни павильона и звуковетѣ танцуваха като нѣкакво свистящо колело. Заобленията таванъ на вилата отражаваше като мида хилядократно зумтението. Вмрежени въ музиката, опиума и уханието на чая, двамата господа седѣха на общата скамейка. Всѣки дъвчеше съ преднитѣ си зжби печенитѣ бадемови ядки, всѣки изглеждаше рзвеселенъ и не изказваше на другия тжжнитѣ си мисли. Ми-Лее ставаше отъ секунда на секунда все по-бледна и накрай заприлича на астролога възъ една отъ ония картини, които висѣха по будкитѣ на улицата.

Пѣвицата на рапсодии наклони глава, затвори очи, подпрѣ брадичката си съ ржка, въ която държеше кърпа и започна да разказва съ гласъ приличенъ на църковенъ органъ:

„Синята птица прелетѣ въ императорския паркъ и кацна върху порцелановия домъ на императора, който лежи задъ езерото на костенуркитѣ“.—„Кой ще трѣбва да умре днесъ?“ попита младия императоръ своя евнухъ, „синята птица пищи надъ езерото, а това е знакъ, че днесъ ще умре нѣкой членъ на императорското семейство!“ — „Кой ще трѣбва да умре днесъ?“ попита евнуха и предаде въпроса на ухото на вратаря. Вратарьтъ, който пази заключенъ м л а д и я и м п е р а т о р ъ, попита: „Кой ще трѣбва да умре днесъ?“ и той погледна императорския градинарь, който седѣше подъ прозореца между червенитѣ цвѣтя. „Кой ще трѣбва да умре днесъ?“ попита градинаря съ очи жена си, която бѣ слугиня при любимката на тритѣ императорски съпруги.

Жената на градинаря потрепери и изпусна чайната си чаша, та порцелана се разсипа на прахъ. Чашата ѝ бѣ подаръкъ отъ младата императрица. Жената на градинаря погледна изплашена своя мжжъ, и нейнитѣ очи изчезнаха, и хилядооки сълзи се взрѣха въ мжжа ѝ.

жеха да ги привлекатъ на своя страна, тогава тѣ започваха да търсятъ и да *издигатъ* нови учебникари. Така ние виждаме, какъ въ продължение на последнитѣ години, нашиятъ пазаръ се препълни съ всевъзможни и разнообразни учебници и помагала. Само по себе си издаването и надпреварването въ съставяне на учебници не е лошо, ако тукъ би имало едно благородно съревнование, при което да могатъ да се съставятъ и издаватъ по-усъвършенствувани учебници. Въ действителность, обаче, нѣма нищо подобно. Тъкмо напротивъ — изглежда, че това лудо надпреварване вмѣсто подобрение, носи влошаване на учебника. Че това е така, посочва ни го г. Н. Г. Данчовъ въ статиитѣ си: „Българскитѣ писатели и граматици въ ноктитѣ на учебникаритѣ" (вж. „Развигоръ"), отъ които статии се вижда, доколко българскитѣ писатели се извращаватъ въ страницитѣ на учебницитѣ".

Че учебникарството въ последно време е добило единъ чисто *търговски видъ*, ни показва и фактътъ че отъ нѣкое време насамъ читателитѣ на българската преса биваха всѣкидневно бомбардирани отъ всевъзможни реклами въ отдѣла „Хроника", които по своята форма засѣнчватъ крѣсъцитѣ на амбулантнитѣ търговци по софийскитѣ улици, които само съ крѣсъка си привличатъ вниманието на минувачитѣ върху тѣхната стока . . .

За илюстрация ние цитираме нѣколко отъ тия реклами:

„Нѣма две мнения: учебницитѣ на X. Y. Z. сж най-добритѣ . . . "

„Критиката единодушно сочи смѣтанкитѣ на A. B. C. като недостигнати до сега . . . "

„Христоматиитѣ на M. N., съ художествената обработка на своя материалъ държатъ първенство между подобнитѣ отъ тоя родъ . . . "

Тая атака отъ сензационни реклами особено се засилва въ началото на учебната година. А тая учебна година тя приличаше на барабаненъ огънь.

Може би, книгоиздателитѣ, които сж давали такива реклами, сж били принудени да прибѣгватъ до тоя, бихме казали, скандаленъ начинъ на рекламиране „стоката" си; може би, и самитѣ съставители на учебници да не сж искали да бждатъ рекламирани така. Може би. Ала тоя фактъ е фактъ и той е позоренъ. Той трѣбва да бжде обясненъ. А се обяснява съ туй, че учебникаритѣ и учебницитѣ у насъ станаха твърде много и да се изразимъ съ езика на политическата економия — преситиха нашия пазаръ. А щомъ пазарътъ се пресити отъ дадена стока, тогава настжпва конкуренционната борба, тогава се явява *безогледната* реклама! И реклама на една стока — както се указва сега — отъ съвсемъ долно, фалшиво качество.

Учебникарството не бива да се поставя на търговски основи — то е висококултурно дѣло и отъ тая гледна точка ние не можемъ да не възстанемъ съ всички сили противъ така наречената учебникарска епидемия, при която всѣко *звано* и *незвано* се явява на сцената. Днешната изродена търговска форма на съставяне и издаване учебници може да доведе до мисъльта за единъ държавенъ монополъ на учебницитѣ, който — самъ по себе си като принципъ прекрасенъ — може да доведе до още по-лоши последствия при нашитѣ обществено-политически нрави и манталитетъ.

Затова ние издигаме гласъ на предупреждение и отрезвение.

Д-ръ Д. Тодоровъ.

Христосъ, иконата и живописьта

(преводъ)

Лицето на Христа е възможно да се изобрази въ икона и е невъзможно въ живопись, защото неговия образъ, *както той е вече даденъ въ (каноническитѣ) евангелия* и се е запечаталъ въ насъ отъ детинство е тъкмо *иконенъ* а *не* живописенъ: защото не носи нищо „отъ упрецитѣ" (слабоститѣ пороцитѣ, подробноститѣ) на народностьта, на чина, на състоянието. Христосъ *не е ималъ недостатъци*: между това живописецътъ може да изобрази „скъперника". „расипника", — всички отдѣлни типове, които ярко може да изобрази четката! — може да представи, гнѣвния, яростния или примирения следъ гнѣвъ; може да представи „елина" „еврейна". Но който не е билъ *нито* елинъ, *нито* евреинъ, *нито* скжперникъ, *нито* расипникъ, *нито* изобщо „този" или „онзи": кажете каква четка и какви бои могатъ да схванатъ и покажатъ на зрителя този *сборъ отъ липсващи недостатъци?!!* Христосъ е безцвѣтенъ (безъ бои): ето источника на несполучливитѣ и на невъзможнитѣ Негови „живописвания", и може би единъ отъ пжтищата за проникване въ неизследимия Му Образъ. Той е ималъ изобщо идеално лице, човѣшко („Ето Човѣка), съ доброта, което не преминавала въ сантименталность, съ осжждане на злото, което не преминавало въ злъчъ, съ спокойствие, но съ равно, непрекомѣрно спокойствие: на, вземете четката (нека Репинъ я вземе) и нарисувайте лице „изобщо идеално"! . . . Нищо нѣма да излезе; при успѣхъ — ще излезе икона, „предъ която се кланятъ". Самата възрасть на Христа, за която се разказва въ Евангелието, е сжщо така отдалечена отъ крайности и изразителность (и следователно отъ живопись): тя е 30—33 год. т. е. тая възрасть въ която *е най-трудно да се нарисува* портретъ и на *новъ* човѣкъ.

Защото има безсмъртни портрети на *старци* и на *деца*, сжщо така има *отрочета*: а отъ средночовѣшка възрасть равна на тѣхъ по сила и всемирность — нѣма! И така, отсжствието на лично-*характерното*, лично-*изразителното*, лично-*страстното*, лично-*порочното*, отсжствието на *племенни и съсловни* черти, които всемирно сж, бѣха и ще си останатъ тема за живописьта, този сборъ отъ отсжствието на нужнитѣ живописни качества, въ Сина Човѣчески е и ще си остане за винаги пречка за неговото сполучливо възпроизвеждане съ четка, *въ бои, на картина.*

Христосъ не е билъ картиненъ въ *живота си.* Той е билъ и въ *живота си* иконенъ: ето кое откри епохата на иконописьта въ историята, — и ето кое въведе европейската живопись въ рамкитѣ на свѣтското, ограничи я почти само съ свѣтски теми.

В. В. Розановъ

На „Перунъ"

Въ бр. 43 на „Изтокъ" дадохъ гласность на единъ литературенъ куриозъ; че стихотворението „Младость" на Атанасъ Далчевъ завършва тъй, както и стихотворението „Сны" на руския поетъ Lolo. Имаме у Далчева: „И за да виждамъ ясно сънищата, азъ лѣгахъ си съсъ очила", а у Lolo: „Чтобы сонъ увидѣтъ пояснѣе, Передъ сномъ я надѣвалъ пэнснэ". Отбелѣзахъ при това, поддържамъ и сега, че се касае за *случаенъ съвпадежъ, понеже стихотворението на Далчева е напечатено по-рано* („Изтокъ", 1 Октомврий 1926 г.) *отъ стихотворението на Lolo* („Возрожденіе", 21 Октом. 1926). Обаче въ бр. 3 на в. „Перунъ" единъ неизвестенъ господинъ, подписанъ като „Читатель", *премълча* обстоятелството, че като напечатано *по-рано*, стихотворението на Далчева не може да бжде повлияно отъ стихотворението на Lolo, и обвинява Далчева въ кражба, а мене и всички писатели отъ „Стрелецъ" — въ дебелоочие. Това обвинение е придружено отъ едно извинение на редакцията въ хрониката: бѣлѣжката „К. Гължбовъ бие преграденъ огънь" била написана „съ остъръ тонъ", но трѣбвало да бжде помѣстена „безъ изменение", защото изнасяла „единъ фактъ".

Каква недобросъвестность, съчетана съ порядъчна доза отъ *глупость*! Некрасиво е, гдето господинътъ излиза да прави такива обвинения анонимно — некрасиво е, гдето той премълча обстоятелството, че стихотворението на Далчева е напечатено по-рано и следователно не може да бжде плагиятъ — некрасиво е, гдето една такава бѣлѣжка, написана съ прозрачното желание да се окаля името на единъ младъ поетъ, бива придружена отъ фарисейска бѣлѣжка въ хрониката. А *глупава* е и бѣлѣжката на анонимния господинъ, и бѣлѣжката на редакцията, и то ето защо! Може ли да се следва пжтя на такава мравешка логика като тази: да пишешъ: „Незнамъ дали Lolo е повлиянъ отъ Далчевъ, или Далчевъ отъ Lolo" и да твърдишъ все пакъ, че Далчевъ билъ открадналъ стихотворението си отъ Lolo — да повтаряшъ онова, което си научилъ отъ другиго, въ случая изнесения отъ мене съвпадежъ, и да мислишъ все пакъ, че „изнасяшъ нѣкакъвъ фактъ".

Толкозъ!

А сега две думи къмъ тебе, *читателю!* Азъ зная, че подобни литературни разпри сж ти омръзнали, защото, особено отъ войната насамъ, нашия литературенъ животъ е запълненъ, наистина, предимно отъ тѣхъ. Но кажи честно предъ себе си: може ли, бива ли да се търпи такава недобросъвестность, такава глупость — и изобщо задушливата миризма на запаленъ галошъ и тлѣящъ парцалъ въ литературния ни животъ?

Д-ръ К. Гължбовъ.

РАЗНИ

Художникътъ **Ник. Таневъ** отъ днесъ открива втората часть отъ изложбата си „Едно лѣто изъ България". Въ идущия брой ще дадемъ статия и клишета за тази изложба.

Художникътъ **Максъ Мецгеръ** открива на 20 ноемврий частенъ курсъ по художество, въ който ще бждатъ застжпени следнитѣ предмети: рисуване отъ натура, орнаментика, приложна графика, съставяне проекти за мебели и пр., стенопись, наредба на пространството, сказки съ свѣтливи картини.

Поезията и прогресътъ на селото. Като дава мѣсто на статията подъ този надсловъ, редакцията счита за нуждно да отбелѣжи, че не е съгласна съ всички възгледи на автора ѝ

Въ клуба на мандаринитѣ е разказъ отъ нѣмския писатель *Максъ Даутендай.* Той е пжтувалъ много и е живѣлъ години наредъ въ Индия, Китай, Япония и малайския архипелагъ Добъръ познавачъ на душата на Азия, скитникъ по природа, пжтешественикъ по влечение, съ поетиченъ темпераментъ, който дълбае по всички посоки въ книгата си „Lingam" той е далъ дванадесеть азиатски новели, въ които се старае да ни приобщи съ фантастиката на азиятския духъ.

Знаменитата италиянска актриса Ема Граматика е имала голѣмъ успѣхъ съ гастролитѣ си въ Цюрихъ. Следъ Швейцария, Ема Граматика ще продължи обиколката си въ Испания, Франция, Австрия и Унгария. Навсѣкжде името на великата актриса е било достатъчно за да преодолѣе мъчнотиитѣ съ рецитацията на италиянски въ чужди земи. Въ Цюрихъ е имала успѣхъ съ „Сънь въ една пролѣтна утринь" и „Медалитѣ на старата госпожа". Тамошниятъ Schauspielhaus не помни подобно тържество отъ 25 години насамъ, когато Елеонора Дузе е играла въ „Мъртвиятъ градъ" отъ Аннунцио.

Починалъ е Пиеръ Декурселъ, авторъ на едно огромно количество булевардни романи и мелодрами.

Отговорни редактори: за литер. отдѣлъ *Д-ръ Гължбовъ*, за художествения *Ч. Мутафовъ*, за обществения *Т. Милевъ*.

Печ. „ЮНИОНЪ" Ц. Борисъ 58 — София

Сълзитѣ ѝ блѣскаха като кжсчетата отъ порцелановата чаша на императрицата, и градинарьтъ се порѣза съ градинарскитѣ си ножици, съ които обрѣзваше колѣничилъ цвѣтята, и избърса кръвьта на пръста съ чернитѣ плитки коса, които се вияха на пръстени задъ гърба му върху ахатовия пѣсъкъ на градината. Вратарьтъ погледна презъ прозореца къмъ градинаря, който се бѣ порѣзълъ — той разбираше какво е станало. Вратарьтъ стисна зжбитѣ си и тѣ изкърцаха тъй, че евнуха на императора се обърна къмъ него. Евнухътъ стана по-жълтъ отъ копринатa на императора и потрепери съ цѣлото си тѣло, защото бѣ съзрялъ задъ вратаря, градинаря и неговата жена кжсчетата отъ малката чаша на императрицата. А императорътъ стана, пристжпи къмъ прозореца, хвърли кърпата си на градинския вѣтъръ, изпрати я да пропъди синята птица. Но птицата не отлетѣ, а остана цѣлия следъ обѣдъ и пищя, докато старата императрица — вдовица влезе съ свитата си въ градината и накара евнуха, вратаря и градинаря да удавятъ въ водитѣ на езерото, предъ очитѣ на императора, първата отъ тритѣ млади императрици, която той обичаше най-много".

Ми-Лее, п ѣ в и ц а т а на рапсодии, бѣше остаряла вече, когато свърши предъ мандарина и неговия приятель пѣсеньта за жестоката императрица. Облѣгната на слугитѣ, по-бледна отколкото при идването си, тя напусна вилата на мандаринитѣ. Лай-Фуче бѣ записалъ самъ тази история и я изпрати преди нѣколко дни на Ми-Лее. Тя знаеше, че я очаква смърть, щомъ изпѣе публично една легенда отъ царския домъ. Ала Ми-Лее познаваше мандарина и, макаръ да се излагаше на смъртна опасность, му я изпя, за да му угоди. Когато си отиваше тя знаеше, че единъ ще трѣбва да умре днесъ: тази, която бѣ пѣла или нѣкой отъ онѣзи, които я бѣха слушали.

Единъ чжсъ следъ това, слугитѣ занесоха господаря си, мандарина, съ носилката въ кжщи; но щомъ оставиха носилката въ двора на неговия домъ, той бѣше мъртавъ.

Сжщата нощь, астролога бѣ пробуденъ отъ вѣстители и барабанчици, които съ голѣмъ шумъ още преди полунощь съобщаваха изъ шанхайскитѣ улици за смъртьта на императора.

Те-По и днесъ още мисли върху това, дали неговия приятель, мандарина Лей-Фуче не принадлежеше къмъ свитата на императорската душа, тъй като бѣ роденъ едовременно съ императора и и умрѣ заедно съ него.

Преводъ отъ нѣмски:

Кирилъ Карабашевъ

Аура

Отломка[1]

Ние гледахме мълчаливи осипаното съ алмазенъ прахъ небе. Смутената ми душа потъваше въ океана на безбрежното и до мене стигаше напѣвътъ на неспокойни вълни. Отгласъ ли бѣха тѣ или съзвучие на кипналата грива на възбудената ми кръвь?

Гледахъ небето, мълчахъ и мислѣхъ за тебе.

Ти бѣ съвсемъ близо до мене и азъ чувахъ какъ дишашъ.

И безъ да посѣгна, окованъ и безмълвенъ, цѣлата ми мисъль, сърцето ми, се стремѣха къмъ тебе и те обгръщаха. Азъ те милвахъ, ржцетѣ ми те галѣха, целувахъ те така, както те целувахъ миналата нощь, когато те извикахъ на сънь. Колко е трѣпна и сладка целувката на сънe!...

Океанътъ на небето и океанътъ на душата ми се слѣха въ едно и азъ загубихъ усѣщане за блѣнъ и действителность: блѣстѣха и падаха звезди плисъкъ на вълни отъ топла наслада заливаше гърдитѣ ми и ме караше да губя свѣсь... Въ сърцето ми прозвуча гласъ: възторгъ или ридание бѣ то? Скръбь и блаженство бѣха слѣти въ едно...

Небето трептѣше отъ блѣсъци, чийто свѣтли нишки тъчаха мрежа, която оплиташе и люлѣеше миговетѣ на забрава и разкриваше безкрая на сливане душа съ душата.

И изведнъжъ свѣтлина озари заспалото съзнание, процепи небето на магията, която бѣ пръснала чаръ, забрава и унесъ и ме привика къмъ събуждане. Азъ се върнахъ отъ дългъ пжть и видѣхъ себе си и тебъ какъ мълчаливи гледаме осипаното съ алмазенъ прахъ небе.

[1]) Отъ неиздадена лирична повесть: „Книга на любовьта".